

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio decimaquinta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

ueantur ab occidente in orientem, tunc si planeta aliqua nocte esset ex directione alicuius stelle fixæ sequenti nocte deberet ipsam antecedere versus orientem. Videmus autem multis planetis contrarium quandoque, retrocedit enim versus occidentem, ergo præter motum spherarum oportet in eis ponere motum retrogradationis quod fit in epiciclis in quibus planeta est retrogradus stationarius vel directus.

8 AD primum arg. dicendum quod non oportet cælum diuidi ponendo proprium motum planetarum in eccentricis & epiciclis habendo bonam imaginationem eorum. Ponitur enim eccentricus circulus intra duas superficies spheræ existens cuius vna medietas magis accedit ad superficiem spheræ concavam. Altera verò ad conuexam, & mouetur hic circulus intra spheram cum sit spheræ contiguus & non continuus, & motu eius mouetur planeta tanquam pars eius existens, planeta dico habens eccentricum sine epiciclo sicut est sol, si verò habeat epiciclum cum eccentrico tunc epiciclus poneretur moueri in eccentrico per modum quo ponitur eccentricus moueri in spherâ, epiciclus est enim corpus sphericum infra eccentricum contactum & non continuum, & ideo potest in eccentrico habere suum motum proprium sphericum cuius epicicli pars est planeta, & hoc ponendo non oportet cælum diuidi. Sed si diuideretur non sequeretur quod esset corruptibile, quia diuisio non est in via ad corruptionem nisi quatenus pars diuisa non sic potest resistere contrario agenti sicut coniuncta toti. Cælum autem non habet contrarium propter quod nec continuum, nec diuisum corrumpetur.

9 Ad secundum dicendum quod motus cæli non est naturalis vt ostensum est in præcedente quæst. & ideo nihil prohibet planetam moueri alio motu quâ circulari, nec tamen erit contra naturam, sed solum præter naturam. Et tamen ponendo planetas solum moueri motu suorum eccentricorum & epiciclorum nullus inuenitur motus in eis nisi circularis, quia eccentricus mouetur circulariter similiter & epiciclus, secus autem esset si planeta secundum se proprium motum haberet, tunc enim motus eius non esset circularis licet esset in circulo.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum cælum sit figuræ sphericæ.

QVARTO quæritur vtrum cælum sit figuræ sphericæ. Et videtur quod non quia figura quadrata magis congruit firmitati quàm rotunda, sed cælum est corpus firmissimum, ergo &c.

2 IN CONTRARIUM est Philosophus. 2. cæli & mundi.

3 RESPONSIÓ. Quidam dixerunt quod cælum est figuræ simicircularis, quia nunquã apparet nobis nisi dimidia spherâ. Sed illud non valet quia cum cælum moueat ab oriente in occidentem rediens in orientem (vt ex motu astrorum apparet) sequeretur quod quandoque totaliter dispareret, hoc autem est falsum.

4 Dicendum ergo quod est figuræ spheræ. Quod patet tripliciter. Primo quia prima figura habetur primo corpori, sed inter omnes figuras solidas prima est spherica, cælum autem est primũ corpus, ergo &c. minor probatur quia naturaliter vnum est prius multitudinẽ & simplex compositis, sed sola figura spherica inter figuras solidas continetur vna superficie sicut inter figuras superficiales solus circulus continetur vna linea ceteræ autẽ pluribus, igitur &c. Secundo quia figura capacissima cõgruit cælo quod continet omnia. Sed figura circularis siue spherica plus continet quã quæcunq; alia figura ex rectis lineis, vel superficiebus, ergo &c. Et hæc ratio solum cõcludit quod cælum sit figuræ sphericæ secundum suum concavũ, secundum quod cõtinet omnia infra se posita, & non secundum suum conuexum. Tertiõ quia si cæli esset alterius figuræ quàm sphericæ, contingeret quandoque corpus esse sine loco, & locum sine corpore, quia quũ extra cælum nihil sit, nec corpus, nec locus, & cælum cõtinuẽ moueatur, staret figuræ angularis, & anguli præmineant ceteris partibus contingeret, per motum cæli partes planas venire ad locum angulorum, & tunc remaneret aliquid vacuũ, & iterum anguli venientes ad loca planarũ partium ultra procederent in vacuum. Hæc autem ratio quantũ ad positionem Theologorum locum non habet, quia ponunt viti-

num cælum (scilicet empyreum) non moueri. ceteræ autem rationes sunt probabiles, & non necessariae.

5 AD arg. in oppositum dicendum, quod figura quadrata magis congruit firmitati status, & hoc præcipue in grauib; non autem firmitati naturæ: cælum autem vel firmamentum habet firmitatem naturæ, non status, nisi cælum empyreum. Et illam habet non a figura, sed a natura, quæ ad nullum motũ inclinãt, nec habet motorem sibi deputatum, vt alia spheræ.

Sententia secundæ partis distinctionis. xiiii. in generali & speciali.

SEQUITUR, dicit Deus, fiant luminaria. Superius determinauit Magister de operibus pertinentibus ad rerum distinctionem. Hic verò determinat de operibus pertinentibus ad ornatum. Circa quod sciendum quod sicut tres dies assignantur operibus distinctionis, sic tres assignantur operibus ornatu. Et diuiditur prima pars in partes tres. Primõ determinat de operibus trium dierum. Secundo determinat quædam superius iam dicta. Tertiõ subiungit de quiete septimæ diei. Secunda ibi, sed antequam de formatione hominis. Tertia ibi, iam de septimæ diei requie. Prima diuiditur in tres. Primõ determinat de opere quartæ diei. Secundo de opere quintæ diei. Tertiõ de opere sextæ diei. Secunda ibi, dicit Deus, producant aque. Tertia ibi, dicit Deus, producat terra animam viuentem. Prima istarum diuiditur in tres. Primõ distinguit opera dierum ab iniuicẽ. Secundo determinat opus quartæ diei. Tertiõ determinat quædam pertinentia ad illud. Secunda ibi, quia igitur cælum ceteris elementis. Tertia ibi, quod autem subditur, & sint in signa. Tertia verò pars in qua determinat de opere septimæ diei diuiditur in tres. Primõ exponit quomodo deus quieuit. Secundo quomodo opera compleuit. Tertiõ quomodo illum diem sanctificauit. Secunda ibi, sed quæritur quomodo septimõ die. Tertia ibi, illum etiam diem sanctificasse. Et hæc est diuisio & sententia in generali.

2 IN speciali sic procedit Magister. Et proponit primõ quod tribus primis diebus suis partibus est distincta vniuersa machina. Prima enim die facta est lux quæ vniuersã illustrabat. Secunda die facta est diuisio superioris partis mundi, id est, naturæ cælestis. Tertia die facta est distinctio inferioris partis, scilicet elementaris. Quarta verò die ornatum est firmamentũ sole & luna & stellis. Postea dicit quod cælum quarta die ante alia ornatum, quia prius & dignius: in quo quidẽ sunt sydera locata ad inferioris partis illuminationẽ, ad hominum & quorundã animalium vtilitatem, & ad noctis decorẽ. Postea ponit quod sydera, & cæli luminaria dicuntur facta in signa & tempora. In signa quidem, quia aeris qualitatem, vel aeris qualitatis viciositudinẽ significant, scilicet serenitatẽ & tempestatem. In tempore verò, quia temporis partes distinguuntur in quatuor tempora, vel sunt in signa & tẽpora, id est, in diuisionem horarũ, temporum, quia suo motu horarum momenta notificant. Postea dicit quod de opere quintæ diei orta fuerunt aque & atr, quia opus illius diei fuit formatio pisciũ & aurum de eadẽ materia (scilicet de aquis.) Postea dicit quod de opere sextæ diei ornata fuit terra iumentis, reptilibus, & bestiis aliis. Subdit autẽ de animalibus venenosis, quod creata fuerunt innoxia, sed propter peccatum facta fuerunt noxia. De quibusdam autẽ minus animalibus dicit, quod ea quæ ex elementis nascuntur, tunc fuerunt creata. Illa verò quæ ex corporibus, non. Et addit quod homo fuit factus tanquam dominus & possessor creaturarum vltimo. Postea ponit solennes opinionones. Quidam enim dixerunt, quod per dierum interualla omnia formata sunt, vt supra dictum est. Alii dicunt omnia simul esse producta, vel formaliter, vt principales partes mundi. Vnde per sex dies, sex rerum genera vel distinctiones dicunt signari, quã distinctionem legislator ponit ruditati populi, cui loquebatur descendendo, vnde de potuit scriptura diuidere loquendo temporibus, quod Deus operando temporibus non diuisit. Postea dicit quod alia die dicitur Deus requieuisse, quia vltimus Deus creaturam non condidit, quæ vel in se, vel materialiter, vel in suo simili producta non fuerit. Postea dicit quod dicitur compleuisse opus sexti diei, quia omnia per-

fecit, & septimo die requieuit. Secundum autem Hebraicam veritatem dicitur opus suum alio die cōpleuisse, quia vltimum opus, scilicet sanctificationē & benedictionem adhibuit, vel quia alia die completa vidit. Vltimo dicit quod dies septimus dicitur sanctificatus in mysterium, scilicet propter nouum creaturarum statum. Et in hoc terminatur, &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum corpora cœlestia habeant aliquam causalitatem super hæc inferiora.

Tho. 1. q. 11. ar. 3.

Circa distinctionem quindecimam quæritur primò, an corpora cœlestia habeant aliquam causalitatem super hæc inferiora. Et videtur quod non, quia agens præstantius est patiente, sed viuens nobilius est non viuente, vt vult Aug. lib. de vera religione. ergo cœlum, quam sit non viuens, non habere potest aliquam causalitatem super inferiora saltem viuentia.

2. Item Damasc. dicit, nos dicimus quod corpora superiora nec sunt causa generationis eorum quæ generatur, neq; corruptionis eorum quæ corrumpuntur.

3. IN contrarium est, quia quod habet causalitatem super supremum habet & super inferiora. Sed cœlum habet causalitatem super hominem, qui inter generabilia & corruptibilia tenet supremum gradum, homo enim generat hominem, & sol. vt dicitur. 2. Physic. ergo &c.

4. **R**ESPONSI O. Duo videnda sunt, quæ tanguntur in argumentis. Primum est, de causalitate cœli respectu omnium generaliter. Secundum est de causalitate eius respectu viuentium specialiter.

5. **Q**UOD autem cœlum habeat causalitatem super omnia generabilia & corruptibilia, patet sic. Alterans inalterabile est causa omnis alterationis, sed cœlum est inalterabile, ergo &c. Maior patet, sicut enim omnis motus reducitur ad mouens immobile, quod est prima causa omnis motus. Sic omnis alteratio reducitur ad alterans inalterabile, quod est causa omnis alterationis. Minor simpliciter patet, quia alterans inalterabile non est intelligentia, quia non mouet immediate ad formam, sicut parit supra, dist. 7. Alterans autem ad formam, nec aliquod corpus generabile est alterans inalterabile, quia omnia generabilia & corruptibilia sunt alterabilia, relinquuntur ergo quod hoc sit cœlum.

6. **C**IRCA secundum est intelligendum quod quidam dicunt, quod cœlum, licet non sit viuens, quia tamen mouetur a substantia viuente, scilicet ab intelligentia, virtute eius potest aliquid viuens generare, sed istud non videtur, quia si cœlum in virtute intelligentiæ posset aliquid viuens generare, istud esset vel per motum ab intelligentia causatum, vel per aliquam virtutem ab intelligentia influxam. Non per motum, quia sicut patebit, motus localis non potest esse ratio aliquid agendi, & nunc supponatur quod posset probabitur, nec per aliquam virtutem cœlo influxam, quia vel esset influxa immediate ab intelligentia, vel mediante motu. Non immediate, quia intelligentia non agit ad formam immediate, nec mediante motu, quia per motum localem, qualis est motus cœli, nihil acquiritur. Ex his arguitur sic. Quod non acquirit virtutem agendi, non acquirit virtutem aliquid producendi. Sed cœlum ab intelligentia mouente ipsum non acquirit aliquam virtutem agendi, vt probatum est, ergo &c.

7. Ideo dicendum quod sicut in semine, quod non est viuens, est virtus generatiua rei viuētis, pro eo quod semen decisum est a viuente. Sic in cœlo licet non sit viuens, est virtus generatiua rerum viuentium, non quia motum ab intelligentia creata: Sed quia productum est a Deo tanquam quoddam semē omnium generabilium & corruptibilium: & sic cœlum agit in virtute Dei ad productionem viuentium, sicut semen equi in virtute equi generantis ad producendum equum.

8. **P**ER hoc patet ergo solutio ad primū argumentum. Ad secundum dicendum quod Damasc. intendit negare a corporibus cœlestibus causalitatem primariā, quam aliqui eis attribuebant dicentes planetas deos esse, non autem causalitatem omnimodam.

QVÆSTIO SECUNDA.

Vtrum cœlum habeat causalitatem supra actus liberi arbitrii.

Tho. 1. q. 11. ar. 4. & 5.

Secundò quæritur an cœlum habeat causalitatem super actus lib. arb. Et videtur quod sic, quia secundum motum astrorum prædicunt Astrologi multotiens euentus bellorum & aliorum quæ ad actus humanos pertinent, sed hoc non esset nisi motus corporum cœlestium haberet aliquam causalitatem super lib. arb. ergo &c.

2. Item quicquid est causa prioris est causa posterioris, sed esse præcedit agere, ergo quicquid est causa ipsius esse est causa huius quod est agere. Sed cœlum est causa anime quantum ad esse quod habet in corpore, quia homo generat hominem & sol, ergo est causa actionum anime in corpore, tales sunt actiones lib. arb. &c.

3. IN contrarium est quia secundum actus lib. arb. laudamur vel vituperamur. Sed ex his quæ insunt nobis ex actione corporum cœlestium non laudamur nec vituperamur cum non sint in potestate nostra, ergo &c.

4. **R**ESPONSI O. Intelligendum est quod aliquid habere causalitatem super actum vel motum alterius contingit dupliciter, causando scilicet vel impediendo. Causando tripliciter vel quia dat naturam ad quam sequitur motus vel actus sicut generans graue causat motū grauis dando grauitatem ad quam sequitur motus, vel in natura supposita imprimendo sicut proiciens lapidē sursum est causa motus eius sursum. Et vtrunq; horum habet per se causalitatem super motum grauis. Præter hæc autem est aliquid quod habet causalitatem super motum grauis non per se, sed per accidens, sicut remouens prohibens (puta tollens columnam graui suppositam prohibentem graue descendere deorsum) dicitur mouere ipsum.

5. Habet etiā aliquid causalitatem super actum alterius impediendo ipsum dupliciter. Vno modo directè sicut contrarium dicitur prædominās quemadmodū aqua frigida impedit ne ignis comburat lignum dum præualeat aqua vel extinguendo ignem, vel infrigidando & humectando lignum vt non sit aptum combustioni. Alio modo quasi indirectè solum subtrahendo obiectum & sic elongans lignum ab igne impedit ignem a combustione ligni.

6. His visis patet qd cœlum non habet causalitatem super actus lib. arb. primo modo scilicet dando naturā ad quam sequatur actus, quia illud ad quod sequitur actus lib. arb. est potentia intellectus & voluntatis, hæc autem non causantur a virtute cœli vt patebit infra dist. 16. ergo &c.

7. Item nec secundum modo, scilicet in potentia lib. arb. imprimendo ipsum actum vel motum, quia bonū & malum quod inest nobis ab extrinseco nullo modo potest habere rationē culpæ vel meriti, sed solū pœnæ, vel præmiū. Sed actus lib. arb. habent in nobis rationē meriti cum sint boni, vel culpæ, cum sint mali, ergo non sunt in potestate nostri lib. arb. ab extrinseco puta cœlo. minor de se patet, probatio ma. quia secundum Aug. 1. de lib. arb. est malum quod patimur, & est malum quod facimus, malum quod patimur est malum pœnæ. Et ex tali malo secundum ipsum non dicimur mali, malum quod facimus est malum culpæ ex quo mali sumus. Et idem est intelligendum circa bonum. Nam sicut malum quod patimur ab alio non est culpa sed pœnæ. Sic bonum quod patimur ab alio non est meritum sed præmiū, vel donū. Si autem cœli imprimeret in potentia lib. arb. ipsum actum bonum vel malum, tunc esset solum bonum vel malum quod pateremur & non quod faceremur, ideo &c. Et iterum nec purè passiuum potest esse lib. arb. quia in potestate puri passiuī non est quod possit pati: vel non pati, imò necessario patitur præsentē actiō. Sed si velle causetur in voluntate a corpore cœlesti volūtas respectu eius esset purè passiuā, quia subiectum non coincidit cum efficiente causa, ergo volūtas in volendo vel eligendo non esset libera. Et ita qui ponit quod cœlum possit imprimere in lib. arb. destruit libertatem arb. sic ergo patet secundum.

8. Sed antequam procedamus ad tertium membrū sciendum licet an cœlum possit agere in liberū arbitrium indirectè sicut remouens prohibens, oportet primò videre an lib. arb. possit impediri, vel prohiberi ab actu suo per actionē corporis cœlestis, & dicendum quod non directè sicut aliquid

quid impeditur per contrarium predominans, quia nihil impeditur per se actum nisi ponendo actum suum circa idem subiectum cum actu alterius, (vt patet in exemplo supraposito de aqua respectu ignis & ligni) Et ratio est quia contraria copiantur se in diuersis & solum impediunt se respectu eiusdem. Sed cœlum nullam impressionem potest habere in lib. arb. vt statim probatum est, ergo &c.

9. Item sicut se habent velle & eligere ad prosecutionem, sic se habet naturalis inclinatio rei ad motum sequentem. Velle enim & eligere non sunt aliud quam inclinatio voluntatis in rem volitam. Professio autem est motus in rem. Sed nulla res potest impediri à sua inclinatione stante natura rei, licet possit impediri à motu sequente, sicut graue non potest impediri quin inclinatur deorsum mediane sua grauitate, & existente loco deorsum ad quem inclinatur, potest tamen impediri ne moueatur deorsum, ergo similiter voluntas presentata volibili, non potest impediri per se, ne inclinetur liberè in illud: quæ inclinatio est sua volitio seu electio, tamen potest impediri à prosecutione voliti.

10. Nunc restat considerare de quarto membro, in quo & tertium membrum omnium implicabitur. Videndum ergo vtrum liberum arbitriū possit impediri per actionem corporis celestis indiecte remouendo obiectum, & patet quod sic, quia omne quod fit per solam alterationem corporis, subiacet actioni corporis celestis, quia cœlum quum sit alterans inalterabile est causa omnis alterationis, vt dictum est in præcedente, quæst. Sed impedimentum electionis voluntatis per absentiam obiecti fit per solam alterationem corporis, vt patet in profundo somno, in quo ligatis plene viribus sensitiuis ministrantibus intellectui, circa suum obiectum intellectus non potest deliberare, nec voluntas eligere: & hoc modo impediunt omnino ratio à deliberatione, & voluntas ab electione. Alio autem modo impediuntur non totaliter, sed solum à debito actu: ratio quidem à congrua deliberatione, & voluntas à debita electione, quod fit per alterationem non ligantem ex toto vires sensitiuas, sed immutantem eas à debita dispositione, sicut est in frenesi, & similibus infirmitatibus, in quibus non potest esse, nec plena deliberatio, nec libera electio, quia ratio non potest plene considerare circumstantias rerum, propter motum & turbationem phantasie, in qua representatur ipsi suum obiectum, nec phantasia mouetur ad imperium voluntatis prædominante maiori motu alterationis. Sic igitur patet quod cœlum habet causalitatem super lib. arb. impediendo actum eius indiecte per impedimentum viarium sensitiuarum. Et per idem patet quod habet causalitatem super ipsum causando actum eius, vt remouens prohibens, quia sicut vires sensitiue ligantur vel laxantur per alterationem somni vel infirmitatis, sic soluantur vel curantur per contrariam alterationem. Sed corpus celeste habet causalitatem super omnem corporalem alterationem, ergo &c. Et obiectum voluntatis est illud quod representatur ei sub ratione boni, sed per alterationem factam circa corpus nostrum, aliquid apparet magis vel minus bonum, sicut calefacto corpore venerea apparent delectabiliora: frige facta autem minus, ergo per alterationem factam circa nos à corpore celesti potest voluntas plus, vel minus moueri.

11. Ad primum argu. dicendum quod iudicium astrologorum de futuris particularibus ad lib. arb. non est certum, sed deficit in multis. Contingit tamē quandoque eos vera prædicere, præcipue quantum ad homines sequentes appetitum sensitiuum, in quem imprimi corpus celeste, & mediante quo representatur intellectui & voluntati suum obiectum sub ratione boni vel melioris, quod tamē intellectus potest discutere & examinare, & voluntas liberè resistere, quod faciunt virtuosus, vnde & Astrologi dicunt, quod vit sapiens dominabitur astris.

12. Ad secundum dicendum, quod cœlum non est causa animæ quātum ad esse quod habet in corpore, nisi dispositiue, quia esse animæ in corpore est à Deo, qui eam creat intendendo, & infundit ei eādo. Corpus autem celeste est solum causa dispositiue subiectum. Et simili modo cœlum non habet causalitatem discretam super actiones proprias animæ inclinando voluntatem in eas directè impediendo, sed solum indirectè in quantum dispositio

corporis facit ad presentationem obiecti modis quibus expositum est.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum cœlum agat per motum.

Tho. i. q. 86. ar. 3. ad. 2.

Tertio queritur, vtrum cœlum agat per motum. Et videtur quod sic, quia sicut se habet terminus ad terminum, sic actio ad actionem: Sed terminus motus localis est causatiuus termini generationis & alterationis, ergo &c. Maior patet, quia rationes actionum & motuum sumuntur ex terminis. Minor probatur, quia locus, qui est terminus motus localis est causa formæ, quæ est terminus generationis & alterationis, locus enim conferat ad generationem, vt dicit Porphyr. quemadmodum patet, ergo &c.

1. Item generatio & alteratio sunt causa motus localis, ergo & e conuerso. Antecedens patet, generans enim graue mouet ipsum, vt dicitur. 3. Phy. Magnes etiam alterando ferrum trahit ipsum. Probatio consequentiæ, quia perfecti est agere. Sed motus localis est perfectior alteratione & generatione, quia non est nisi perfectorum, ergo magis debet esse causa eorum, quam e conuerso.

2. Item secundo cœli & mundi, dicitur quod motus localis habet ignire ligna & lapides, & ferrum.

3. **C**ONTRA. quod cœperit quanto, quatenus quæritur, non potest esse alicuius actionis principium. Sed motus localis est huiusmodi, secundum enim prius & posterius in magnitudine est prius & posterius in motu locali, vt apparet ex. 4. Physic. &c.

4. **R**E-S-P-O-N-S-I-O. Hic præintelligendum est, quod differunt motus, & actio, quia motus est quæcumque mutatio successiua, siue ad locum, siue ad formam. Actio autem solum est mutatio secundum formam. Cum igitur queritur, vtrum cœlum agat per motum, intelligitur de actione proprie dicta, per quam cœlum creat aliquam formam substantialem vel accidentalem in illis inferioribus.

5. Quo supposito dicendum est, quod illud per quod aliquid agit, potest intelligi dupliciter. Vno modo, quod illud sit ratio formalis in agente per quæ agit, sicut calor in igne est formalis ratio per quæ calefacit. Alio modo potest intelligi agere per aliquid non quod sit sibi ratio agendi modo iam dicto. Sed quia est ipsamet actio, sicut ignis dicitur calefacere per calefactionem. Et præter istos duos modos quidam addunt tertium, videlicet quod aliquid dicitur agere per alterum, quod nec est sibi ratio agendi tanquam forma, nec est ipsamet actio, sed est aliquid necessarium, requisitum ad hoc quod agens agat, sicut ponitur exemplum de securi quæ ad hoc quod possit secare requiritur quod sit acuta, & de materia dura, requiritur etiam quod sit mota à secante. Sed duo prima, scilicet acuties & durities, sunt ei ratio agendi tanquam forma agentis. Sed motus solum est aliquid necessario requisitum ad hoc quod securis agat, vt instrumentum quod non agit nisi motum.

6. Si ergo quæstio intelligatur primo modo, sic dicendum est quod cœlum non agit per motum, quia motus localis non est sibi formalis ratio agendi, nec vniuersaliter aliquid motus secundum se, sed solum ratione termini. Quod patet sic, illud quod non ponit in eo, in quo est aliquid absolutum non potest esse principium actionis, quia sicut respectus secundum se non terminat aliquam actionem, sic nec principium, principium enim actionis & terminus sibi inuicem correspondent. Sed motus secundum se non ponit in eo in quo est aliquid absolutum. Sed si ponit hoc est ratione sui termini, ergo motus secundum se non potest esse ratio seu principium alicuius actionis, in alterum, nisi ratione termini tantum. Et hoc potest dici de motu alterationis. Aqua enim calefacta potest alterum calefacere, non solum cessante motu calefactionis, sed etiam dum est in calefieri, quia iam habet aliquid de termino, scilicet de calore.

7. In motu autem locali neutrum est, quia nec ratione sui, nec ratione termini ad quem est, ponit aliquid absolutum, quod patet multipliciter. Primo quia omne quod ponit in aliquo formam absolutam quamcumque, facit ipsum aliud, vel alterum, forma enim substantialis facit aliud, accidentalis verò alterum. Sed motus localis non facit aliud, nec